

Gebiedsadoptie

Plan van aanpak

Inleiding	3
1. Inventarisatie van mogelijke vrijwilligers	4
2. Benaderen en motiveren	5
2.1 Actieve vrijwilligers	5
2.2 Lokale ondernemers	6
2.3 Scholen	7
2.4 Sportclubs	7
3. Ondersteuning door de gemeente	8
4. Houd adoptanten betrokken	10
5. Meer informatie en inspiratie	11
Bijlage 1 - De 25-meterregel	12
Bijlage 2 - Voorbeeldconvenant voor scholen	13

Inleiding

Nederland Schoon moedigt iedereen in Nederland aan om een eigen 'schoongebied' te claimen. Dat is een gebied dat je vrijwillig vrijhoudt van zwerfafval. Via de website van Supporter van Schoon kun je een zelfgekozen wijk, buurt of straat op de [digitale landkaart](#) als schoongebied 'adopter'en'. Hiermee geef je aan dat je als adoptant de intentie hebt dit gebied actief schoon te houden.

Gebiedsadoptie is een belangrijke strategie op weg naar een zwerfafvalvrij Nederland en daarmee heel relevant voor gemeenten. Maar hoe motiveer je mensen om een gebied te adopteren en hoe houd je ze als adoptant betrokken? In dit document bieden we een plan van aanpak, inspiratie en enkele voorbeelden die gemeenten kunnen helpen met het stimuleren van gebiedsadoptie in hun regio.

Doelgroep

Dit plan van aanpak is gericht op gemeentemedewerkers die bedrijven, verenigingen of individuele mensen binnen hun gemeente willen stimuleren om een eigen schoongebied te adopteren.

Motivatie

Gebiedsadoptie bevordert schoon gedrag en leidt tot een positieve beleving van dat gebied. Op een schone plek gooien mensen minder snel iets op de grond: het 'schoon houdt schoon'-principe. Het werkt bovendien aanstekelijk: mensen die vrijwillig een gebied adopteren en schoonhouden, hebben een enorme voorbeeldwerking op andere bewoners en bezoekers in dat gebied.

Gebiedsadoptie is ook een mooi voorbeeld van burgerparticipatie: het vergroot het gevoel van buurtbetrokkenheid en eigenaarschap. Zo kun je als gemeente een community bouwen van betrokken burgers, verenigingen en ondernemers.

Bijkomend voordeel van gebiedsadoptie tot slot kan zijn dat de gemeente minder noodzakelijke opruimwerkzaamheden heeft.

Aanpak

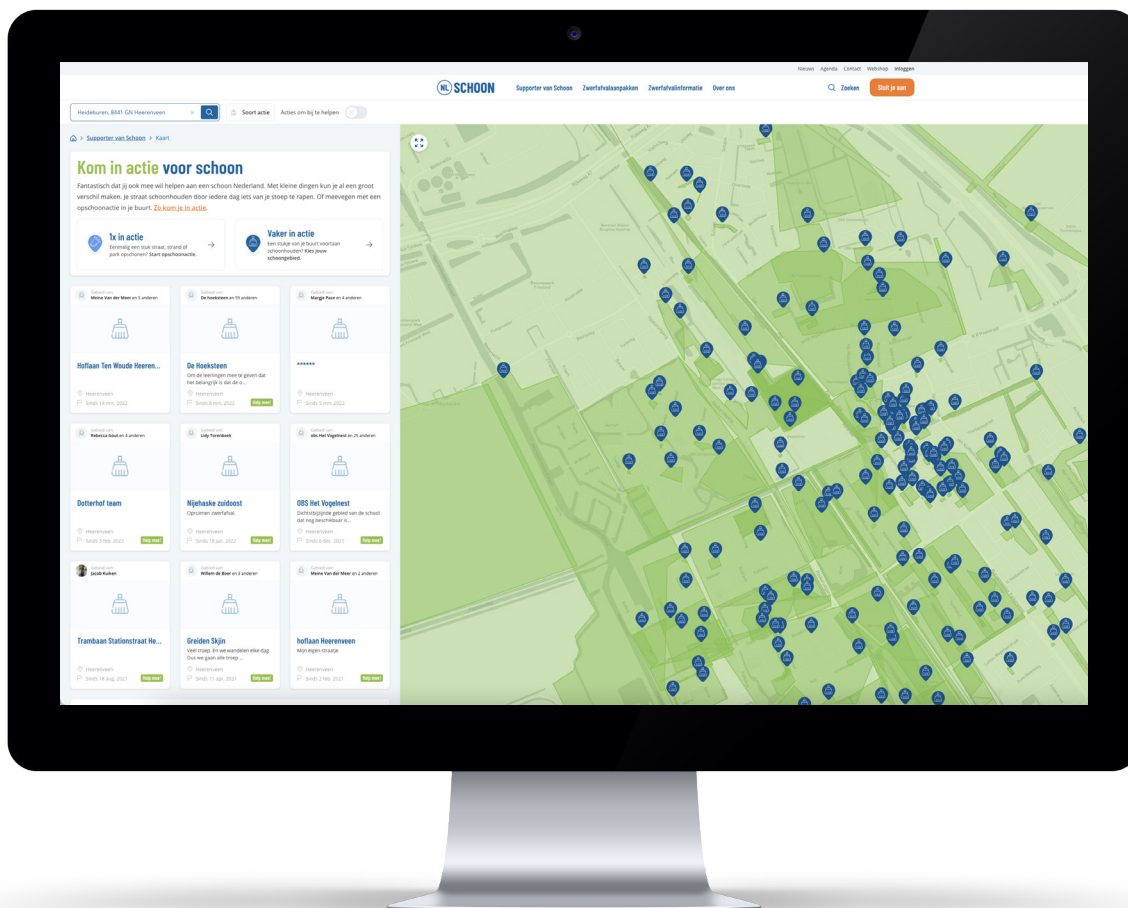
De aanpak bestaat uit het inventariseren, benaderen, motiveren en ondersteunen van vrijwilligers, met tips voor hoe je adoptanten betrokken houdt. In de volgende hoofdstukken worden deze stappen helder uitgelegd. Aan het eind van dit document geven we aan waar je meer informatie kunt vinden en geven we links naar een aantal inspirerende voorbeelden.

1. Inventarisatie van mogelijke vrijwilligers

Inventariseer wie je het beste als vrijwilligers kunt werven. De mensen en organisaties die al actief zijn in de gemeente, zijn het meest geneigd nog een stapje extra te zetten. Breng deze mensen daarom eerst in beeld.

Ga bijvoorbeeld na wie er meededen aan de Landelijke Opschoondag of World Cleanup Day en bekijk lokale activiteiten. Zijn er al adoptanten van afvalbakken of parken? Hebben de wijkmanagers of andere gemeenteafdelingen informatie over actieve bewoners(groepen), organisaties of ondernemers? Denk ook aan bestaande contacten met scholen en (sport)clubs.

Als je mogelijke doelgroepen in beeld hebt, bekijk dan via welke kanalen je ze het beste kunt benaderen en op welke motivatie je kunt inspelen.

Schoonkaart waarop adoptanten hun schoongebied claimen.

2. Benaderen en motiveren

Mogelijke doelgroepen zijn:

- actieve vrijwilligers
- lokale ondernemers
- scholen
- sportclubs

2.1 Actieve vrijwilligers

Denk bij actieve vrijwilligers bijvoorbeeld ook aan eerdere deelnemers aan een opschoonactie.

Benaderen

- Via e-mail.
- Op een lokale informatiebijeenkomst.
- Via het buurthuis.
- Via bestaande vrijwilligers (vraag hen ook om mee te denken over de werving van nieuwe vrijwilligers).
- Met een informatiekraampje op een duurzame markt (zie het voorbeeld met afvalgrijpers in Voorschoten).
- Via bekende lokale ambassadeurs.
- Met een enthousiast stukje in de plaatselijke krant of op social media over opruimacties tijdens de Landelijke Opschoondag of een ander evenement. Voeg daar een oproep aan toe om een gebied te adopteren.

Gebiedsadoptanten in gemeente Gooise Meren.

Motiveren

- Stem met (potentiële) gebiedsadoptanten bij voorkeur persoonlijk af. Vraag wat hen motiveert en hoe ze ondersteund willen worden. Mensen hebben heel verschillende motieven. De één wil vooral zelf zinvol bezig zijn, de ander wil een goed voorbeeld geven dat doet volgen; samen met anderen vanuit betrokkenheid met de buurt opruimen of juist anoniem een straat schoonhouden. In het algemeen wil men niet het werk van de gemeente overnemen maar juist iets toevoegen in de directe omgeving. Een te zakelijke insteek kan de innerlijke motivatie beperken.
- Houd rekening met die motivatieverschillen wanneer je als gemeente de vrijwilligers wil aanmoedigen of in het zonnetje wil zetten. Je kan (groepen) adoptanten een vergoeding geven. Bespreek dan vooraf wat de schoonprestatie moet zijn, bijvoorbeeld een aantal straten of een groengebied dat een aantal maal per jaar wordt opgeschoond. Een vergoeding kan financieel zijn of in de vorm van extra buurtvoorzieningen. Of in natura, bijvoorbeeld een georganiseerde buurtborrel.

2.2 Lokale ondernemers

Benaderen

- Via de bedrijven- of winkeliersvereniging.
- Via de KVO-meetings (Keurmerk Veilig Ondernemen) of lokale BIZ-bijeenkomsten (Bedrijven Investing Zone).

Motiveren

- Benadruk de waarde van schonere winkelgebieden voor ondernemers: mensen komen liever winkelen op plekken waar het schoon is.
- Breng in gesprekken met ondernemers de 25-meterregel (wettelijke bepaling) onder de aandacht als haakje om bijvoorbeeld winkeliers ertoe te bewegen hun winkelgebied tot adoptiegebied te maken. Volgens deze regel moeten ondernemingen zwerfafval afkomstig van het eigen bedrijf in een straal van 25 meter rondom hun vestiging zelf opruimen. Lees meer hierover in [bijlage 1](#).
- Benadruk de mogelijkheid om maatschappelijke betrokkenheid te laten zien door de adoptie op de [kaart van Supporter van Schoon](#) te plaatsen.

Kijktip

Op YouTube vind je onze zeven [video's](#) – De 7 schoonheden voor winkelgebieden – met handige tips voor effectief schoonhouden.

2.3 Scholen

Motiveren

- Geef lokale basisscholen informatie en handvatten die het leuk en makkelijk maken om mee te doen: adoptie van een gebied kan deel uitmaken van de les en zelf opruimen is leerzaam. Op de website aandeslagmetafval.nl staat leuk gratis lesmateriaal. Ook een aanrader is [Mijn BeestenBende](#), een club voor kinderen van 6 tot 12 jaar die hen stimuleert mee te doen aan de aanpak van zwerfafval.
- Scholen voor middelbaar onderwijs kunnen hun leerlingen uitdagen zelf een zwerfafvalcampagne te maken. De [Schoon Challenge](#) biedt een leuk lespakket met online tools.

2.4 Sportclubs

Motiveren

- Geef eventueel een financiële beloning voor de clubkas, zoals gemeente [Heerenveen](#).
- Veel sportclubs werken al aan een beleid op het gebied van duurzaamheid. De aanpak van zwerfafval met gebiedsadoptie kunnen ze in dat beleid meenemen. [Hockeyclub Amsterdam](#) bijvoorbeeld heeft een aparte duurzaamheidscommissie en doet met haar jeugdteams mee aan de Landelijke Opschoondag.

Tip voor sportclubs

Wijs teams aan die om toerbeurt het terrein rondom de sportclub schoonhouden.

3. Ondersteuning door de gemeente

De gemeente kan de gebiedsadoptanten op verschillende manieren ondersteunen: met organisatie- en communicatieactiviteiten maar ook met praktische zaken als het verstrekken van materialen en het ophalen van het ingezamelde afval.

Organisatie

- Wijs een gemeentelijke contactpersoon per wijk of buurt aan. Adoptanten kunnen dan eenvoudig contact opnemen als er iets is.
- Houd een bestand bij van de gebiedsadoptanten zodat je gemakkelijk regelmatig contact kunt houden.
- Maak actief gebruik van de digitale Schoonkaart op het platform van Nederland Schoon.
- Organiseer vanuit de gemeente eventueel een gezamenlijke bijeenkomst met de (potentiële) adoptanten om verhalen te delen. Zij kunnen ook meedenken over hoe nog onbekende mensen, organisaties en ondernemers kunnen aanhaken.
- Vertrouw op de intrinsieke motivatie van de adoptanten. Afspraken formaliseren is geen noodzaak, maar sommige partijen vinden een contract juist prettig; maak daarin je eigen keuze. In bijlage 2 staat een voorbeeldconvenant voor scholen.

Praktische facilitatie

- Verstrek materiaal zoals grijpers, handschoenen, ringen en zakken. Gebruik de webshop met producten van Nederland Schoon voor aanvullende opschoonmaterialen.
- Zet eventueel speciale afvalbakken neer of maak bestaande bakken toegankelijker.
- Wees duidelijk over hoe de gemeente het opgeruimde afval ophaalt. Dit is vooral belangrijk in een Diftar-gebied. In sommige gemeenten kun je via WhatsApp melden dat je een zak met zwerfafval hebt.

Zwerfafvalluikje vrijwilligers Gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Tip

Maak gebruik van de groene afvalzakken van Nederland Schoon. Zo is het ingezamelde zwerfafval gelijk herkenbaar.

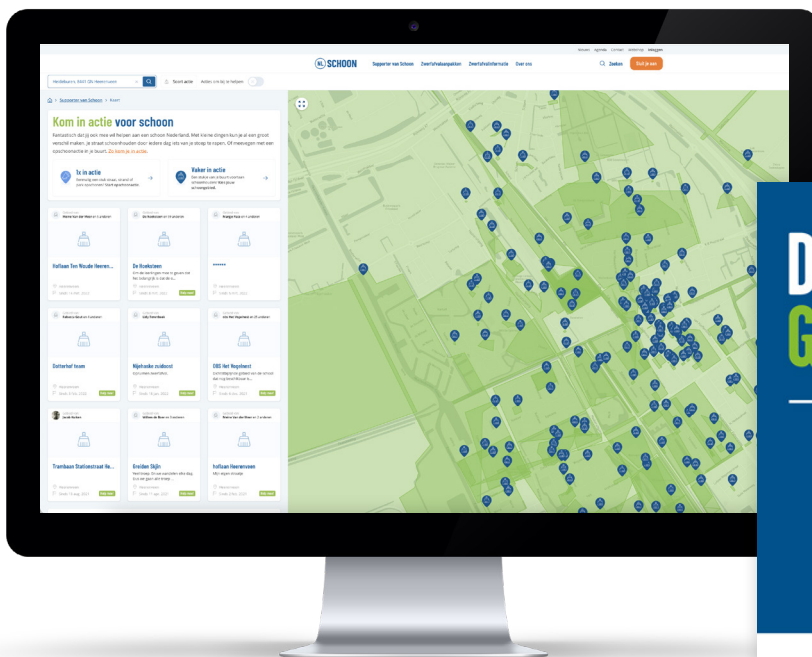
Communicatie

- Zichtbaarheid geven aan zwerfafvalacties en adoptiegebieden werkt motiverend en aantrekkelijk: je werft zo ook nieuwe adoptanten. Bepaal samen met de adoptanten waar en hoe de gebiedsadoptie in de buurt zichtbaar kan worden. Bijvoorbeeld met stickers op afvalbakken en posters in de buurtwinkels. Maak ook een digitale of papieren adoptiekaart waarop zichtbaar is welke gebieden door welke persoon, club, school of bedrijf zijn geadopteerd. Maak dit zichtbaar on- en offline, bijvoorbeeld op een gemeentepagina, in het wijkcentrum en in lokale media.

Tip

Benadruk in de communicatie de insteek 'Zij doen ook allemaal mee, we doen het samen.' Zichtbaar maken dat heel veel mensen meedoen, draagt naast commitment ook bij aan het bekrachtigen van de sociale norm 'Wij werken samen voor een schone omgeving'.

Adoptiesticker en poster, verkrijgbaar via de [webshop](#)

Voorbeeld afbeelding SvS Schoonkaart met adoptiegebieden

4. Houd adoptanten betrokken

Laat zien dat je als gemeente betrokken bent en blijft bij het onderwerp zwerfafval. En blijf actief inzetten op gebiedsadoptie als onderdeel van een constructieve aanpak van zwerfafval.

- Toets zo nu en dan hoe de geadopteerde gebieden erbij liggen. Als achtervang kan je, in afstemming met de adoptanten, eventueel extra schoonmaken. Stem ook af met de reinigingsdienst die in het betreffende gebied actief is. Blijf positief in gesprek met alle betrokkenen.
- Complimenteer de adoptanten door bijvoorbeeld regelmatig leuke berichten in de regionale (online) bladen en wijkkranten te plaatsen. Of verras ze met een onverwachte kleine beloning of traktatie, zoals een tegoedbon van bijvoorbeeld de plaatselijke bakker. Het uitreiken van een beloning is ook een goede aanleiding voor een lokaal nieuwsbericht.
- Speel in op de Landelijke Opschoondag (maart) en World Cleanup Day (september). Benut de landelijke aandacht en nodig iedereen uit om een actie aan te melden. Uit ervaring is bekend dat het meedoen aan opruimacties vaak een aanzet is tot het structureel schoonhouden van de omgeving door vrijwilligers.

5. Meer informatie en inspiratie

Meer lezen over het stimuleren en vasthouden van participatie? Lees dan de kennisdocumenten op de Kenniswijzer Zwerfafval van Nederland Schoon:

- **Menukaart participatie: stimuleren en vasthouden | Kenniswijzer Zwerfafval**
Deze menukaart geeft antwoord op hoe je als gemeente mensen kunt stimuleren en faciliteren bij participatie, hoe je participanten blij en actief houdt en hoe je als gemeente kunt omgaan met participatie-initiatieven.
- **Handreiking adoptie van afvalbakken | Kenniswijzer Zwerfafval**
Afvالبakkenadoptie is een leuke manier om wijken schoon én bewoners betrokken te houden. Deze handreiking met diverse praktijkvoorbeelden helpt gemeenten in zeven stappen op weg naar een adoptieplan.

Inspiratie

- **Een schone regio - Hoe bundel je de krachten? | Kenniswijzer Zwerfafval**
In dit document vind je kennis en handvatten voor het opzetten van een regionale samenwerking. De provincie Friesland is een succesvol voorbeeld hiervan. Met het project 'Friesland 100% zwerfafval vrij' sloeg de regio de handen ineen. Samenwerken met gemeenten, milieuorganisaties, afvalverwerkers, ondernemers, scholen, verenigingen en niet te vergeten bewoners leverde goede resultaten op.
- **Schoon Belonen Heerenveen: deelnemers in de schijnwerpers**
Ruim dertig scholen en verenigingen zorgen er samen voor dat gemeente Heerenveen schoner wordt en blijft.
- **Gemeente Alkmaar**
Alkmaar wil meer gebiedsadoptanten. Schoonmakende inwoners maken kans op 1 jaar gratis chocolade.

Bijlage 1: de 25-meterregel

Sinds januari 2015 bestaat de 25-meterregel. Deze regel bepaalt dat ondernemingen zwerfafval afkomstig van het eigen bedrijf in een straal van 25 meter rondom de vestiging zelf moeten opruimen.

Deze regel verplicht dus ondernemers hun directe omgeving schoon te houden en geldt voor:

- horeca
- winkeliers- of andere ondernemersverenigingen
- organisatoren van evenementen
- woningbouwcorporaties
- scholen

Nieuwe kansen

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet in januari 2023 vervalt het Activiteitenbesluit. De 25-meterregel wordt niet meegenomen in de algemene rijksregels onder de Omgevingswet. De gemeente zal voortaan zelf de regels over het opruimen van zwerfafval in het omgevingsplan moeten opnemen. Regels van de gemeente kunnen zich namelijk beter toespitsen op de specifieke lokale situatie. De gemeenten kunnen hun eigen lokale afwegingen hierin meenemen.

Om geen gat te laten ontstaan tussen huidige en nieuwe regelgeving, is de 25-meterregel onderdeel van een zogenaamde 'bruidsschat'. Met de bruidsschat komt de 25-meterregel in 2023 automatisch in het tijdelijke deel van het omgevingsplan van de gemeente (tot 2029).

Basis voor samenwerken

Een schone omgeving is door samenwerking eenvoudiger te realiseren. De 25-meterregel vormt voor gemeenten een kans om ondernemers samen te brengen, te activeren en voor te lichten. Je kunt inzetten op preventieve handhaving door tijdens bijvoorbeeld ondernemersbijeenkomsten de 25-meterregel toe te lichten. Ook kun je een gezamenlijke actie (zoals een 'afvalestafette') opzetten om betrokkenheid van lokale ondernemers te stimuleren en daadkracht om hun omgeving actief schoon te houden.

Ondernemers, zoals exploitanten van fastfoodrestaurants, winkeliers (verkooppunten) of partijen gevestigd op bedrijventerreinen zijn belangrijke partners, die vaak ook welwillend staan tegenover lokale samenwerkingen zoals gebiedsadoptie.

Bijlage 2: voorbeeldconvenant voor scholen

Convenant inzake <naam project>

Partijen: <naam school> en <gemeente>

Overwegende dat beide partijen gemeenschappelijk verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de directe schoolomgeving en beide partijen belang hebben bij de bewustwording bij jongeren m.b.t. de verantwoordelijkheid van school c.q. leefomgeving komen het volgende overeen:

1. Doelstelling

De gemeente en de directie van de school zijn gemeenschappelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van de directe schoolomgeving. De scholieren moeten zich mede verantwoordelijk gaan voelen voor de kwaliteit van de directe schoolomgeving.

2. Projectduur en voortgang

Het convenant zal worden afgesloten voor de duur van <aantal> jaar. De partners zullen jaarlijks een evaluatie houden en waar nodig dient bijstelling plaats te vinden. Indien nodig moet tussentijds met de partners overleg worden gepleegd. Het initiatief hiertoe kan door beide partners worden genomen.

3. Taken en verantwoordelijkheden <voorbeelden>

Gemeente

- Draagt zorg voor het gemiddeld eenmaal per twee weken machinaal vegen van de directe omgeving van de school.
- Geeft eenmalig 10 evenementencontainers in bruikleen voor het terugdringen van het zwerfvuil op het schoolplein en op de zogenaamde snoeproute.
- Zal via de afdeling Handhaving met enige regelmaat erop toezien dat de scholieren op straat zich aan de afspraken houden rondom het weggoien van afval en zal zo nodig scholieren aanspreken en de schoolleiding, indien nodig, hiervan op de hoogte stellen.

School

- Draagt zorg voor het schoonmaken van het schoolplein en de directe omgeving van de school – de zogenaamde snoeproute;
- Draagt dagelijks zorg voor de plaatsing en lediging van de 10 evenementencontainers om de school en op de snoeproute. De school zorgt zelf voor afvoer van het verzamelde afval;
- Spreekt scholieren aan op hun gedrag buiten de school.

4. Inwerkingtreding:

Het convenant is in werking getreden op <datum> en geldt voor de duur van <aantal> jaar.

5. Ondertekening

De partners,

Getekend de dato <datum>

Stichting Nederland Schoon
Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag

070 304 2080
info@nederlandschoon.nl

Dit is een uitgave van Stichting Nederland Schoon - maart 2022.